

Međunarodno posvojenje

Kadić, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:707064>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Studijski centar za javnu upravu i javne financije
Katedra za obiteljsko pravo

Lucija Kadić

MEĐUNARODNO POSVOJENJE

Završni rad

Mentor: izv. prof. dr.sc. Barbara Preložnjak

Zagreb, 2022.

Izjava o izvornosti

Ja, Lucija Kadić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

**Lucija Kadić v.r.
(potpis studenta)**

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA INSTITUTA MEĐUNARODNOG POSVOJENJA.....	3
3. PRAVNO UREĐENJE MEĐUNARODNOG POSVOJENJA U MEĐUNARODNIM DOKUMENTIMA	6
3.1 Haške konvencije.....	6
3.2 Dokumenti Vijeća Europe	8
3.3 Dokumenti Ujedinjenih naroda	9
4. UREĐENJE MEĐUNARODNOG POSVOJENJA U REPUBLICI HRVATSKOJ.....	12
4.1 Pojam i svrha međunarodnog posvojenja.....	13
4.2 Postupak međunarodnog posvojenja	15
4.2.1 Pretpostavke za zasnivanje posvojenja i radnje koje prethode postupku	17
4.2.2 Pokretanje i tijek postupka	19
4.2.3 Pravni učinci međunarodnog posvojenja	20
5. ZAKLJUČAK	23
LITERATURA.....	

Sažetak

Cilj ovog završnog rada je predstaviti međunarodno posvojenje, njegove specifičnosti i izazove s kojima se susreću potencijalni posvojitelji kada se odluče na takav korak. S obzirom na to da međunarodno posvojenje nije tema koja se često spominje u Republici Hrvatskoj, predstaviti će se i uvjeti koji moraju biti ispunjeni da bi se dijete dalo na posvajanje u drugu državu kao i postupak posvajanja djece iz drugih država te statistički podaci međunarodno posvojene djece. Osobe koje odluče posvojiti dijete izvan granica države u kojoj žive često ne znaju od kuda krenuti i kome se obratiti, a proces i kriteriji koje moraju zadovoljiti znaju biti dugotrajni i iscrpljujući. Djeca se, s druge strane, za to vrijeme nalaze u ustanovama socijalne skrbi ili udomiteljskim obiteljima. Kako se pri zasnivanju posvojenja u prvi plan mora staviti najbolji interes djeteta, postavlja se pitanje kakve posljedice dugotrajnost postupka može ostaviti na djecu i njihova prava.

Ključne riječi: međunarodno posvojenje, djeca, posvojitelji, najbolji interes djeteta

1. UVOD

Kod većine osoba postoji čežnja da jednoga dana postanu roditelji, no nemaju svi priliku zasnovati vlastitu obitelj. Neke osobe odlučuju se na plemeniti čin posvojenja djece kako bi, onima koji su ostali bez bioloških roditelja, pružili topli dom i ljubav.¹ Iako se djeca najčešće posvajaju unutar države podrijetla, moguće je i međunarodno posvojenje koje karakteriziraju određene specifičnosti. Međunarodno posvojenje može se definirati kao „svako posvojenja u kojem dijete mijenja državu svog stalnog, redovitog boravka nakon posvojenja ili u svrhu posvojenja, neovisno o djetetovom državljanstvu i državljanstvu njegovih posvojitelja.“² Broj međunarodno posvojene djece iz godine u godinu je u padu, a krize, poput pandemije koronavirusa 2020. godine, dovele su do još većeg smanjenja te brojke. Primjerice, broj međunarodno posvojene djece u Indiji 2019. bio je 241, dok je 2020. taj broj pao na 103, u Nigeriji je 2018. bilo 173 međunarodno posvojene djece, a 2020. samo 83 dok je u Poljskoj 2018. međunarodno posvojeno 34 djece, a u 2020. samo troje.³ Pravni stručnjaci su, kada je riječ o međunarodnom posvojenju, podijeljenih mišljenja zbog činjenice da prava djeteta mogu biti ugrožena, a u javnosti se posvajanje djece iz drugih zemalja ne spominje tako često.⁴ Zato će se u ovom radu nastojati približiti sam pojam međunarodnog posvojenja uključujući njegove pozitivne i negativne strane. Prvo će se izložiti povijesni pregled razvoja instituta međunarodnog posvojenja općenito i u Hrvatskoj posebno sve do 2015. kada je donesen novi Obiteljski zakon.⁵ U drugom dijelu predstaviti će se međunarodni kao i regionalni dokumenti kojima je uređeno međunarodno posvojenje, a posebno oni koji reguliraju posvojenje na razini Europske unije i u Republici Hrvatskoj. U sljedećem poglavlju predstaviti će se međunarodno posvojenje u RH nakon donošenja ObZ-a 2015. godine, razlozi i poticaji

¹ Posvojenje je poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta. (Obiteljski zakon, NN 103/15, 98/19, 47/20, čl.180.,st.1).

² Vodič kroz međunarodno posvojenje,

http://www.adopta.hr/images/adoptateka/Vodic_kroz_medjunarodno_posvojenje.pdf, 11. srpnja 2022., str. 3

³ https://travel.state.gov/content/travel/en/Intercountry-Adoption/adopt_ref/adoption-statistics-esri.html?wcmode=disabled, 13. srpnja 2022.

⁴ Međunarodno posvojenje – moguće zloupotrebe instituta i važnost zaštite prava djeteta na razvoj kulturnog identiteta, <https://hrcak.srce.hr/file/372098>, 13. srpnja 2022.

⁵ Obiteljski zakon (Narodne novine, 103/15, 98/19, 47/20, u daljnjem tekstu: ObZ)

potencijalnih posvojitelja, radnje koje prethode postupku međunarodnog posvojenja kao i sam postupak i obveze koje proizlaze iz njega. Posebna pozornost posvetit će se mogućim zlouporabama međunarodnog posvojenja koje dovode do trgovanja djecom kao i problemima s kojima se suočavaju potencijalni posvojitelji, ali i djeca kada mijenjanju državu svoga podrijetla. Kroz statistički prikaz nastojat će se prikazati kretanje broja međunarodno posvojene djece, ali i odgovoriti na pitanje zašto je u RH broj zahtjeva za međudržavnim posvojenjem vrlo mali. U zaključnom poglavlju rezimirat će se podaci koji su analizirani i istaknuti zahtjeva li institut međunarodnog posvojenja određene zakonodavne izmjene sa stajališta unapređenja pravne zaštite djece.

2. POVIJESNI PREGLED RAZVOJA INSTITUTA MEĐUNARODNOG POSVOJENJA

Institut međunarodnog posvojenja počeo se primjenjivati u praksi završetkom Drugog svjetskog rata. Goleme štete koje je ostavio rat nisu bile samo materijalne već su uključivale i mnogo zanemarene i ostavljene djece kao i djece koja su u ratu izgubila oba roditelja. Kao potencijalni posvojitelji javljali su se bračni parovi iz područja koja nisu bila zahvaćena ratom što je uključivalo migracije djece u druge države, ali i na druge kontinente.⁶ U tom poslijeratnom razdoblju najviše su se posvajala djeca iz Njemačke i Italije od strane državljana SAD-a i Kanade.⁷ Pedesetih godina dvadesetog stoljeća izbio je Korejski rat te je međunarodno posvojenje ponovno postalo važna tema. Razvijene države počele su osnivati agencije i organizacije koje su se bavile međunarodnim posvojenjem djece iz prvenstveno ratom pogođenih područja.⁸ Jedna od prvih takvih organizacija za međunarodno posvojenje u svijetu bila je Holt International Children's Services osnovana od strane bračnog para iz Oregona.⁹ Oni su potaknuli Kongres na donošenje posebnog akta kako bi mogli posvojiti djecu iz ratom pogođene Koreje. 1956. sami su posvojili osmero korejske djece koja su ostala siročad, a njihova organizacija i danas djeluje u svijetu.¹⁰ Šezdesetih godina dvadesetog stoljeća sukobi su izbili u Aziji te se pitanje međunarodnog posvojenja ponovno našlo u prvom planu.¹¹ Do tada nije postojao nikakav zakonski okvir koji bi uređivao međunarodno posvojenje pa se počelo raspravljati o donošenju relevantnih propisa koji bi ga uređivali.¹² Kako je svaka država imala svoje zakone i propise, trebalo je naći zajedničko rješenje vodeći prije svega brigu o djetetu i njegovim pravima. Međunarodno posvojenje postalo je tema brojnih konferencija na kojima se, uz pokušaje donošenja međunarodnih dokumenata, sve više pažnje posvećivalo tome

⁶ Jakovac-Lozić, Dijana, Međunarodno posvojenje, Split, 2006., str 11.

⁷ Ibid.

⁸ Ibid., str. 12

⁹ Adoption law: A history of fictions, <https://www.brandeis.edu/investigate/adoption/history.html>, 15. srpnja 2022.

¹⁰ Ibid.

¹¹ Jakovac-Lozić, op.cit. (bilj. 6) , str. 12-13

¹² Ibid.

kako olakšati prilagodbu djeteta na novo okruženje i na novu kulturu različitu od one iz koje dijete potječe.¹³ No, sedamdesetih godina došlo je do nekih promjena. Nedostatak relevantnih propisa i rapidno širenje agencija koje su u prvi plan stavljale profit dovelo je do izvoza djece iz zemalja koje su bile slabije ekonomski razvijene.¹⁴ Međunarodno posvojenje više se nije, kao u početku, zasnivalo u interesu djeteta. Primjerice, u nekim zemljama Latinske Amerike postojali su tzv. posrednici za posvojenje koji su nagovarali siromašne majke da daju svoju djecu na posvajanje istovremeno uzimajući velike svote novaca.¹⁵ Interesi djece, ali i bioloških roditelja pali su u drugi plan. Taj se trend nastavio sve do početka 21. stoljeća kada naglo počinje opadati broj međunarodno posvojene djece.¹⁶ Kao neki od razloga za to navode se: legaliziranje pobačaja, dostupnost kontracepcije, sve više žena koje se okreću karijeri, ali i razni oblici socijalne pomoći koji omogućavaju roditeljima da skrbe o svojoj djeci umjesto da ih daju na posvajanje.¹⁷ Što se tiče međunarodnog posvojenja u Republici Hrvatskoj, ono je relativno novijeg vijeka. Dok je Hrvatska bila u sastavu Jugoslavije na snazi je bio Zakon o usvojenju donesen 1947. godine koji nije uređivao posvojenje od strane stranih državljana.¹⁸ Tek se Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o usvojenju 1965.¹⁹ uvodi mogućnost da strani državljanin posvoje djecu iz SFRJ, no takvi su slučajevi bili vrlo rijetki. Godine 1978. SR Hrvatska donosi svoj Zakon o braku i porodičnim odnosima kojim se, osobama koje nemaju državljanstvo SFRJ, omogućava da posvoje djecu iz SFRJ.²⁰ Takav se oblik posvojenja mogao zasnovati samo iznimno, ukoliko se potrebna skrb za dijete nije mogla osigurati u državi. Izmenama i dopunama Zakona o braku i porodičnim odnosima²¹ došlo je do promjena odredbi koje se odnose na posvojenje, ali međunarodno posvojenje i dalje se moglo zasnovati samo iznimno, ukoliko je bilo u interesu djeteta te uz odobrenje nadležnog ministarstva.²² Uvjeti za međunarodno posvojenje nisu se promijenili ni donošenjem

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Posvojenje- različite perspektive, isti cilj, [https://nadruginacin.hr/wp-content/uploads/2020/04/PDF-POSVOJENJE-RAZLI%
c4%8cITE-PERSPEKTIVE-ISTI-CILJ-web.pdf](https://nadruginacin.hr/wp-content/uploads/2020/04/PDF-POSVOJENJE-RAZLI%c4%8cITE-PERSPEKTIVE-ISTI-CILJ-web.pdf), 17.srpnja 2022., str.108

¹⁶ https://travel.state.gov/content/travel/en/Intercountry-Adoption/adopt_ref/adoption-statistics-esri.html?wcmmode=disabled, 18.srpnja 2022.

¹⁷ Jakovac-Lozić, op.cit. (bilj. 6), str.14

¹⁸ Zakon o usvojenju, FNRJ (Službeni list FNRJ, 30/1947)

¹⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o usvojenju (Službeni list SFRJ, 10/1965.)

²⁰ Zakon o braku i porodičnim odnosima SR Hrvatske (Narodne novine, 11/1978.)

²¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o braku i porodičnim odnosima (Narodne novine, 45/1989.)

²² Jakovac-Lozić, op.cit. (bilj. 6), str.16

prvog Obiteljskog zakona 1998., njegovim izmjenama i dopunama 2003. kao ni donošenjem novog Obiteljskog zakona 2015. godine.²³ Iako se institut međunarodnog posvojenja u RH ne primjenjuje dugo, vidljivo je da se pri zasnivanju takvog odnosa u prvi plan stavljala dobrobit djeteta koja je i danas temelj mnogih međunarodnih dokumenata o kojim će više biti riječi u sljedećem poglavlju.

²³ Čl. 186.ObZ

3. PRAVNO UREĐENJE MEĐUNARODNOG POSVOJENJA U MEĐUNARODNIM DOKUMENTIMA

Dokumenti koji uređuju međunarodno posvojenje zasnivaju se na načelu najboljeg interesa djeteta što je najbolje vidljivo pri normativom uređenju postupka međunarodnog posvojenja djece koji omogućuje posvojenje djece kao iznimku u slučaju kada se dijete ne može posvojiti u državi podrijetla kao i složenosti samog postupka posvojenja.²⁴ Dokumente kojima je regulirano međunarodno posvojenje možemo podijeliti u tri skupine: haške konvencije, dokumenti Vijeća Europe²⁵ te dokumenti Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UN)²⁶. Što se tiče EU, ne postoje jedinstveni dokumenti koji uređuju međunarodno posvojenje, prvenstveno ono između samih članica EU, no sve države članice suglasne su oko temeljnih načela koja uključuju pristanak bioloških roditelja, odobrenje za posvojenje od nadležnog tijela te najbolji interes djeteta pri zasnivanju posvojenja.²⁷ Uz to, svaka zemlja ima svoje zakone i propise koji dodatno uređuju međunarodno posvojenje pa potencijalni posvojitelji kada odluče iz koje države žele posvojiti dijete svakako moraju provjeriti koji su zakoni na snazi u toj državi.

3.1 Haške konvencije

Haške konvencije su „sporazumi međunarodnog prava, izrađeni i prihvaćeni na mirovnim konferencijama u Hagu.“²⁸ Cilj im je ujednačiti pravila međunarodnog privatnog prava što je od izuzetne važnosti kada je riječ o međunarodnom posvojenju.²⁹ Dvije najvažnije haške konvencije koje se odnose na međunarodno posvojenje su Konvencija o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim

²⁴ Jakovac-Lozić, op.cit. (bilj. 6), str. 30

²⁵ Vijeće Europe regionalna je međunarodna organizacija osnovana 1949. s namjerom ostvarivanja većega jedinstva među članicama kako bi se očuvali i promicali ideali i načela koji su njihova zajednička baština i poticao njihov ekonomski i socijalni napredak. (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=64595>)

²⁶ Ujedinjeni narodi međunarodna su organizacija osnovana radi očuvanja svjetskog mira i sigurnosti, rješavanja ekonomskih, društvenih i političkih problema međunarodnom suradnjom te promicanjem poštovanja ljudskih prava. (<https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=63043>)

²⁷ https://europa.eu/youreurope/citizens/family/children/adoption/index_hr.htm, 22.srpnja 2022.

²⁸ Hrvatska enciklopedija, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=24554>, 19.srpnja 2022.

²⁹ Jakovac-Lozić, op.cit. (bilj. 6), str. 62

posvojenjem (u daljnjem tekstu: Haška konvencija)³⁰ i Konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece³¹. Haška konvencija donesena je 1993. godine nakon što se više od deset godina radilo na njezinu nacrtu.³² Naime, nakon što se sedamdesetih godina stopa trgovine i izvoza djece povećala, na međunarodnoj razini trebalo je poduzeti određene korake kako bi se u takvim situacijama zaštitili oni najranjiviji - djeca.³³ Haška konvencija temelji se na već spomenutom načelu dobrobiti djeteta kao i zasnivanju međunarodnog posvojenja samo kada se skrb djetetu ne može pružiti u državi podrijetla, a potrebno je spomenuti kako se ona odnosi samo na ona posvojenja u kojima se zasniva trajni odnos između djeteta i roditelja.³⁴ Haška konvencija nadalje određuje uvjete za međunarodno posvojenje među kojima su prvenstveno utvrđena podobnost djeteta za posvojenje i sigurnost smještaja u zemlji u koju se dijete posvaja te informiranost djeteta o učincima posvojenja sukladno njegovoj dobi i zrelosti.³⁵ Od strane bioloških roditelja moraju se pribaviti pristanci u pisanom obliku te mora biti utvrđeno kako nisu pribavljeni na nezakonit način.³⁶ Bitnu ulogu u samom procesu međunarodnog posvojenja, prema Haškoj konvenciji, imaju i nadležna državna tijela koja moraju surađivati na međunarodnoj razini, pružati sve potrebne informacije o posvojenju te poduzimati mjere za zaštitu od zlouporabe instituta posvojenja kao i mjere u procesu posvojenja koje obuhvaćaju razmjenu informacija o djetetu, olakšavanje samog postupka, savjetovanje potencijalnih posvojitelja te razmjenu iskustava.³⁷ Sljedeće poglavlje Haške konvencije obrađuje sam postupak posvojenja i njegovo pokretanje gdje se ponovno spominju nadležna državna tijela kao ona kojima se podnosi zahtjev i preko kojih onda teče daljnja komunikacija država između kojih se zasniva posvojenje.³⁸ Naime, potencijalni posvojitelji uz zahtjev za posvojenje moraju pripremiti i pozitivno mišljenje o podobnosti i prikladnosti za posvojenje prevedeno na jezik države iz koje posvajaju dijete kao i prijevod svih podataka koje prilažu za izradu

³⁰ Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem (Narodne novine- Međunarodni ugovori, 5/2013.)

³¹ Zakon o potvrđivanju Konvencije o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece (Narodne novine- Međunarodni ugovori, 5/2009.)

³² Jakovac-Lozić, op.cit. (bilj. 6) , str. 70- 71

³³ Ibid., str. 72

³⁴ Čl. 1. i 2. st. 2. Haške konvencije

³⁵ Čl. 4. Haške konvencije

³⁶ Ibid.

³⁷ Čl. 6.- 9. Haške konvencije

³⁸ Vidi više: čl. 14.- 22. Haške konvencije

izvješća koje se šalje državi podrijetla djeteta, a koje uključuje identitet, podatke o zdravstvenom i financijskom stanju, razlozima za posvojenje, sposobnosti te ostale potrebne dokumente.³⁹ Zatim će nadležno tijelo u državi podrijetla djeteta postupiti po zahtjevu te pripremiti podatke o djetetu koje šalju nadležnim tijelima u državi u koju se dijete posvaja.⁴⁰ Cijeli taj postupak razmjene podataka o posvojiteljima i djetetu može potrajati i nekoliko mjeseci. Nakon što posvojitelji pristanu na posvojenje potrebno je pribaviti dozvole za ulazak i boravak djeteta u državu primateljicu kao i otputovati u državu podrijetla djeteta na proglašenje odluke o posvojenju što zahtjeva dodatne troškove.⁴¹ U idućem poglavlju su propisani učinci posvojenja koji su isti kao da je dijete posvojeno od strane domaćih državljana što uključuje odnos djeteta – roditelj, odgovornost roditelja za dijete i prestanak postojećeg odnosa djeteta sa biološkim roditeljima (ukoliko takav odnos postoji).⁴² Na kraju se propisuju opće odredbe među kojima se ponovno naglašava kako nitko ne smije primati novčane nagrade kao ni ostvariti neki od oblika financijske koristi od posvojenja te da će se u postupak posvojenja postupati žurno.⁴³ Republika Hrvatska ratificirala je Hašku konvenciju 2013. godine te se ona u postupcima međunarodnog posvojenja primjenjuje od 01. travnja 2014. godine.⁴⁴

3.2 Dokumenti Vijeća Europe

Što se tiče dokumenata Vijeća Europe doneseni su mnogi koji se odnose na djecu i njihova prava, ali najvažnijima se smatraju Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: EKLJP)⁴⁵ te Europska konvencija o posvojenju djece.⁴⁶ EKLJP smatra se vrlo važnim dokumentom općenito za ljudska prava jer se njome jamče prava i slobode svakog čovjeka, ali i obveza države da svakom pojedincu zajamči ta prava. U kontekstu djece i međunarodnog posvojenja

³⁹ Međudržavno posvojenje, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41880>, 7. rujna 2022.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² Čl. 26. Haške konvencije

⁴³ Čl. 32. i 35. Haške konvencije

⁴⁴ Vodič kroz međunarodno posvojenje,

http://www.adopta.hr/images/adoptateka/Vodic_kroz_medjunarodno_posvojenje.pdf, 27. srpnja 2022.

⁴⁵ Europska Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine-Međunarodni ugovori, 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10)

⁴⁶ European Convention on the Adoption of Children (Revised), CETS No. 202, Entry into Force 01/09/2011.

EKLJP jamči pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života⁴⁷ te uživanje svih prava bez diskriminacije po rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeroispovijesti, nacionalnom porijeklu ili bilo kojoj drugoj osnovi⁴⁸ što se posebno odnosi na međunarodno posvojenje koje gotovo uvijek uključuje promjenu okoline i kulture. Europska konvencija o posvojenju djece donesena je 1967. godine, ali je revidirana 2008. godine. Većina odredbi ostala je ista pa se tako njome propisuje kako se dijete može posvojiti do 18. godine života⁴⁹, da se posvojenje ne smije zasnovati ukoliko nije u najboljem interesu djeteta⁵⁰, zahtjeva da je pribavljen pristanak roditelja kod zasnivanja posvojenja koji mora biti dan u slobodnoj volji i potrebnom obliku⁵¹ kao i mnogi drugi zahtjevi koji moraju biti ispunjeni kako bi posvojenje bilo sigurno za dijete. Revidiranjem Europske konvencije o posvojenju djece došlo je do nekih promjena kao što su dob posvojitelja za koju je bila propisana donja granica dok je danas propisano da posvojitelj mora biti najmanje 16 godina stariji od posvojenika (uz određena odstupanja u iznimnim situacijama)⁵² i proširenje mogućnosti posvojenja na istospolne partnere koje je ostavljeno svakoj državi da uredi vlastitim propisima⁵³. EKLJP Hrvatska je ratificirala 5. studenoga 1997. godine, dok Europsku konvenciju o posvojenju djece Hrvatska nije ratificirala.

3.3 Dokumenti Ujedinjenih naroda

Od dokumenata doneseni od strane UN-a vezanih uz međunarodno posvojenje može se izdvojiti Deklaracija o pravima djeteta⁵⁴ iz 1959. koja je prethodila donošenju najvažnijeg dokumenta vezanog uz prava djeteta - Konvenciji o pravima djeteta.⁵⁵ Deklaracija o pravima djeteta donesena je s ciljem postavljanja temeljnih načela, koja se ne odnose izravno na posvojenje, već su općenito vezana uz zaštitu djece, ali na svako načelo može se gledati kao na pretpostavku koja mora biti ispunjena kod zasnivanja (domaćeg i međunarodnog) posvojenja. Tako se navode

⁴⁷ Čl. 8. EKLJP

⁴⁸ Čl. 14. EKLJP

⁴⁹ Čl. 1. Europske konvencije o posvojenju djece

⁵⁰ Čl. 4. Europske konvencije o posvojenju djece

⁵¹ Čl. 5. Europske konvencije o posvojenju djece

⁵² Čl. 9. Europske konvencije o posvojenju djece

⁵³ Čl. 7. st. 2. Europske konvencije o posvojenju djece

⁵⁴ Declaration of the Rights of the Child, 1959., adopted by United Nations General Assembly

⁵⁵ Konvencija o pravima djeteta (Narodne novine - Međunarodni ugovori, 12/93)

prava na: ime i državljanstvo, socijalnu zaštitu, specijalnu zaštitu djece s posebnim potrebama, obrazovanje, zaštitu u opasnosti, zaštitu od iskorištavanja i zanemarivanja te mnoga druga prava.⁵⁶ Konvencija o pravima djeteta donesena je 1989. i najviši je dokument koji uređuje pravni položaj djece. Mnogi međunarodni dokumenti doneseni kasnije utemeljeni su upravo na Konvenciji o pravima djeteta, a među njima je i ranije spomenuta Haška konvencija. Konvencija o pravima djeteta već u Preambuli spominje kako „dijete, radi potpunoga i skladnog razvoja svoje osobnosti, treba rasti u obiteljskoj sredini, u ozračju sreće, ljubavi i razumijevanja“⁵⁷ što se za neku djecu može osigurati upravo posvojenjem. U Konvenciji o pravima djeteta razrađuju se kao i u Deklaraciji o pravima djeteta osnovna dječja prava i minimum pravne zaštite koju svaka država treba osigurati za dijete. Što se tiče međunarodnog posvojenja, spominje se kako su države potpisnice obvezne poduzeti sve potrebne mjere kako bi se spriječilo nezakonito prenošenje djece u inozemstvo⁵⁸ te otmica, trgovanje i prodaja djece⁵⁹ kao i da svaka država mora osigurati zamjenski smještaj(među kojima se navodi i posvojenje kao jedan od oblika) za svu djecu koja nisu sigurna u obiteljskoj sredini, posvećujući posebnu pozornost očuvanju djetetova podrijetla⁶⁰. Svakako najvažnija odredba Konvencije o pravima djeteta vezana uz posvojenje odnosi se na to da države potpisnice u kojima je posvojenje dopušteno moraju najveću pažnju posvetiti dobrobiti djeteta.⁶¹ Uz to, posvojenje se može zasnovati samo na zakonom propisan način i uz odobrenje nadležnih tijela, a međunarodno se posvojenje može zasnovati samo kada se dijete ne može zbrinuti u domovini.⁶² Ako do toga dođe, dijete mora imati jednaka prava i prema njemu se mora postupati jednako kao i prema djetetu koje je posvojeno od strane domaćeg državljana.⁶³ Na kraju se posebno naglašava bit zaštite od bilo kakvog oblika trgovine ili nedopuštenog prelaska s djecom preko granice.⁶⁴ Naime, u svijetu i dalje postoje organizirane skupine koje se bave trgovinom djece koja daje veliki profit i manje je rizična nego primjerice trgovina drogom, a upravo međunarodno posvojenje brojne skupine vide kao priliku za ilegalno prebacivanje djece preko

⁵⁶ Jakovac-Lozić, op.cit. (bilj. 6), str 31.

⁵⁷ Konvencija o pravima djeteta

⁵⁸ Čl. 11. st. 1. Konvencije o pravima djeteta

⁵⁹ Čl. 35. Konvencije o pravima djeteta

⁶⁰ Čl. 20. Konvencije o pravima djeteta

⁶¹ Čl. 21. Konvencije o pravima djeteta

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

granice te njihovo iskorištavanje za rad, prostituciju, prodaju organa ili čak neke oblike ropstva.⁶⁵ Konvenciji o pravima djeteta Hrvatska je pristupila 1991. čime se obvezala da će djeci jamčiti sva prava koja su njome propisana.⁶⁶

⁶⁵ Međunarodno posvojenje – moguće zloupotrebe instituta i važnost zaštite prava djeteta na razvoj kulturnog identiteta, <https://hrcak.srce.hr/file/372098>, 22. srpnja 2022., str. 11

⁶⁶ Deklaracija o pravima djeteta, <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/obitelj-i-drustvena-skrb/djeca-i-mladi/sigurnost-i-zastita-prava-djece-i-mladih/deklaracija-pravima-djeteta/>, 21. srpnja 2022.

4. UREĐENJE MEĐUNARODNOG POSVOJENJA U REPUBLICI HRVATSKOJ

U RH posebna se pozornost posvećuje pravnoj zaštiti djece. Ustav Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustav)⁶⁷ propisuje dužnost države, ali i svakog pojedinca da štiti obitelj, djecu i mlade.⁶⁸ Posebnu pozornost Ustav posvećuje djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi kao i onima za koje se roditelji ne brinu propisujući obvezu države da se za njih pobrine na odgovarajući način.⁶⁹ ObZ kao temeljni zakon koji uređuje obiteljske odnose navodi posvojenje kao jedan od oblika brige za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi.⁷⁰ Njime se određuje kako posvojitelj može biti državljanin RH, ali iznimno posvojiti dijete iz Hrvatske može i stranac.⁷¹ Hrvatsko zakonodavstvo tako međunarodno posvojenje ostavlja kao alternativu i propisuje da se ono može zasnovati samo ako je u najboljem interesu djeteta te uz pristanak ministarstva koje je zaduženo za poslove socijalne skrbi (pri čemu nadležno ministarstvo mora procijeniti postojanje najboljeg interesa djeteta).⁷² Statistički podaci govore da se u prosjeku godišnje u RH posvoji malo više od 100 djece, a od 2018. do 2021. godine u RH samo je jedno dijete posvojeno od stranih državljana.⁷³ Ostali propisi koji uređuju međunarodno posvojenje u RH su Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem⁷⁴, Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenju registra o posvojenjima (u daljnjem tekstu: Pravilnik)⁷⁵ i Zakon o međunarodnom privatnom

⁶⁷ Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 5/14)

⁶⁸ Čl. 62., 63. i 65. Ustava

⁶⁹ Čl. 64. Ustava

⁷⁰ Čl. 180. st. 1. ObZ

⁷¹ Čl. 186. ObZ

⁷² Ibid.

⁷³ <https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-programi-izvjesca-statistika/4165>, 23. kolovoza 2022.

⁷⁴ Zakon o potvrđivanju Konvencije o zaštiti djece i suradnji u vezi s međudržavnim posvojenjem(Narodne novine, 5/2013)

⁷⁵ Pravilnik o elementima koji se odnose na podobnost i prikladnost za posvojenje, sadržaju stručnog mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, metodama utvrđivanja podobnosti i prikladnosti, sadržaju izvješća o djetetu, vođenju registra o potencijalnim posvojiteljima te načinu vođenju registra o posvojenjima (Narodne novine, 106/2014)

pravu⁷⁶.⁷⁷ Što se tiče međunarodnog posvojenja djece iz RH, ono je moguće samo kada se prikladni posvojitelji ne mogu pronaći u Hrvatskoj. Nakon što proteknu zakonski rokovi za dijete koje ispunjava pretpostavke da bude posvojeno, a ne javi se niti jedan potencijalni posvojitelj, međunarodno posvojenje je jedan od načina kako zaštititi prava i dobrobit djeteta.⁷⁸

4.1 Pojam i svrha međunarodnog posvojenja

U hrvatskom pravnom poretku ne postoji posebna definicija za međunarodno posvojenje već se posvojenje kao institut definira samo u ObZ-u. Tako je posvojenje određeno kao „poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djeteta bez odgovarajuće roditeljske skrbi kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta.“⁷⁹ Svrha posvojenja ostvaruje se komplementarnim pravima, pravom na roditeljstvo i ostvarivanje obitelji na strani posvojitelja, te pravom na sigurnost i odrastanje u obitelji na strani djeteta.⁸⁰ Međutim, definicija posvojenja koju predviđa ObZ trebala bi biti šira kako bi mogla obuhvatiti posvojenja koja se zasnivaju u međunarodnom privatnom pravu iz razloga što, primjerice, pojedine zemlje predviđaju raskid posvojenja koji u Hrvatskoj nije dozvoljen.⁸¹ U Hrvatskoj je pojam međunarodnog posvojenja uveden relativno kasno te se prema njemu, kao jednom od rješenja za djecu bez roditeljske skrbi, zauzima neblagonaklon stav.⁸² Razlozi za to ponajprije se odnose na nemogućnost detaljnih provjera potencijalnih posvojitelja i poteškoće u prilagodbi djeteta na novo okruženje.⁸³ No, Haška konvencija koja se primjenjuje i u Hrvatskoj više puta naglašava kako se pri posvojenju mora voditi briga o najboljem interesu djeteta⁸⁴ pa sukladno tome treba vjerovati nadležnom Centru za socijalnu skrb (u daljnjem tekstu: nadležni CZSS) i

⁷⁶ Zakon o međunarodnom privatnom pravu (Narodne novine, 101/2017)

⁷⁷ Ustav je temeljni akt te kao takav ima najvišu pravnu snagu. Međunarodni ugovori (Konvencija) koji su sklopljeni, potvrđeni i objavljeni u skladu s Ustavom po pravnoj snazi su odmah ispod Ustava. Ispod njih se nalaze unutarnji zakoni (ObZ i Zakon o međunarodnom privatnom pravu) te nakon njih podzakonski propisi (Pravilnik).

⁷⁸ Međudržavno posvojenje, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41880>, 19. kolovoza 2022.

⁷⁹ Čl. 180. ObZ

⁸⁰ Hoško, Tena, Posvojenje u međunarodnom privatnom pravu, 2016., doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb, str. 44

⁸¹ ObZ u čl. 197. navodi kako posvojenjem između posvojitelja i posvojenika nastaje neraskidivo srodstvo.

⁸² Hrabar et. al., Obiteljsko pravo, Narodne novine, 2021., str. 294.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Čl. 4. Haške konvencije

stručnjacima ukoliko procjene da je međunarodno posvojenje najbolje rješenje za dijete. Praksa međunarodnog posvojenja u svijetu široko je zastupljena dok se u Hrvatskoj zakonodavac teško odlučuje na tzv. gubitak svog državljana dajući ga na posvojenje u drugu državu pa će tako prednost pri zasnivanju posvojenja uvijek imati potencijalni posvojitelj koji su na neki način vezani uz RH.⁸⁵

Kada bismo pitali ljude koji su posvojili djecu iz drugih država zašto su se odlučili na taj oblik posvojenja, najčešći odgovor bio bi uvjerenost kako je taj postupak brži i jednostavniji.⁸⁶ U RH postupak posvojenja uistinu jest kompliciran i dugotrajan. Veliki je raskorak između broja djece koja ispunjavaju pretpostavke za posvojenje i potencijalnih posvojitelja, a i kada se i pronade najprikladniji posvojitelj, nije uvijek garantirano da će se posvojenje realizirati do kraja.⁸⁷ Odmah nakon toga spominju se i razlozi sažaljenja prema djeci koja se možda nalaze u ratom pogođenim područjima ili u djeci koja žive u teškim uvjetima, kao što je primjerice Afrika, zatim želja za pokazivanjem kako određena osoba podržava multikulturalnost, ali i želja za posvojenjem malog djeteta (najčešće novorođenčeta) za koje je teško da će uspjeti posvojiti u RH.⁸⁸ Većina posvojene djece u RH je između jedne i pet godina života dok je broj posvojene djece do jedne godine manji od deset godišnje.⁸⁹ Ako se prouče ovi razlozi, vidljivo je kako neki ljudi u postupak posvajanja ulaze sa krivim namjerama stavljajući u prvi plan svoje sebične interese, kao što su želja za što manjim djetetom ili što bržim postupkom, a to je upravo suprotno temeljnom načelu dobrobiti djeteta koje spominje i ObZ, ali i mnogi međunarodni dokumenti. Temelj svakog posvojenja, bilo ono međunarodno ili domaće, mora biti najbolji interes djeteta i ono mora biti vođeno željom da se pomogne djetetu koje je, u većini slučajeva, godine provelo u dječjim domovima ili u udomiteljskim obiteljima. U domovima su djeca često zanemarena i prepuštena sama sebi što utječe na njihovo psihofizičko zdravlje.⁹⁰ Premalo je ljudi koji su zaposleni u domovima, a previše djece koja tamo završe i koliko god se zaposlenici trudili brinuti za sve, ponekad je

⁸⁵ Primjerice osobe koje imaju hrvatsko podrijetlo ili osobe u braku od kojih je jedan bračni drug hrvatski državljanin.

⁸⁶ Želim/o posvojiti dijete iz druge države. A što sad?, http://adopta.hr/images/adoptateka/medjudrzavno-posvojenje_brosura.pdf, 5. kolovoza 2022., str. 2

⁸⁷ Posvojenje- različite perspektive, isti cilj, <https://nadruginacin.hr/wp-content/uploads/2020/04/PDF-POSVOJENJE-RAZLI%c4%8cITE-PERSPEKTIVE-ISTI-CILJ-web.pdf>, 16. kolovoza 2022., str. 99

⁸⁸ Želim/o posvojiti dijete iz druge države. A što sad?, http://adopta.hr/images/adoptateka/medjudrzavno-posvojenje_brosura.pdf, 5. kolovoza 2022., str. 2

⁸⁹ <https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-programi-izvjesca-statistika/4165>, 19. kolovoza 2022.

⁹⁰ <https://miss7.24sata.hr/miss7-blog/sto-sam-naucio-radeci-u-domu-za-nezbrinutu-djecu-u-nazorovoj-31087>, 19. kolovoza 2022

to fizički nemoguće.⁹¹ Taj se problem barem na neko vrijeme može riješiti smještajem djece u udomiteljske obitelji, no ni to nije konačno rješenje. Djeca se u udomiteljskim obiteljima često znaju vezati za udomitelje da bi na kraju bili odvojeni od njih, a mnogi udomitelji ponekad niti ne ispunjavaju uvjete da bi im se povjerila djeca dok sustav smatra kako je djeci bolje i u nesređenoj obitelji nego u domu.⁹² Posvojenjem nastaje trajni odnos između djeteta i roditelja⁹³ što je za djecu, s jedne strane, sigurnije, a posvojitelji djeci mogu pružiti bolje uvjete za život jer posvojenjem stječu više prava nego udomitelji.

4.2 Postupak međunarodnog posvojenja

Prije svega, potrebno je razlikovati postupak u slučaju kada se dijete iz RH daje na posvajanje u drugu državu od postupka kada se dijete iz druge države posvaja u RH. U oba slučaja riječ je o međunarodnom posvojenju u RH. Postupak međunarodnog posvojenja u slučaju kada se dijete iz RH daje na posvajanje u drugu državu jest upravni postupak koji se može podijeliti u nekoliko faza, a vodi ga nadležni CZSS. Prije pokretanja postupka potrebno je provesti pripremne radnje u kojima je potrebno pribaviti pristanke za posvojenje od bioloških roditelja⁹⁴ te utvrditi da je dijete podobno za posvojenje o čemu nadležni CZSS sastavlja izvješće. Potencijalni posvojitelji u sklopu pripremnih radnji namjeru posvojenja moraju izraziti nadležnom CZSS te zatražiti izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje, nakon čega prolaze program pripreme za posvojenje.⁹⁵ Zatim slijedi središnja faza postupka u kojoj nadležni CZSS, nakon što su potencijalni posvojitelji predali zahtjev za posvojenje, odlučuje o posvojenju ukoliko je ono u najboljem interesu djeteta.⁹⁶ Nadležni CZSS po završetku postupka donosi rješenje o posvojenju⁹⁷ protiv kojeg je moguće izjaviti žalbu nadležnom ministarstvu u roku od 15 dana⁹⁸ od dostave rješenja, a posvojenje se smatra zasnovanim kada rješenje postane pravomoćno.⁹⁹

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid.

⁹³ Čl. 180. ObZ

⁹⁴ Vidi više: čl. 188 ObZ

⁹⁵ Hoško, op. cit. (bilj. 80), str.125

⁹⁶ Ibid., str. 134

⁹⁷ Ibid., str. 135

⁹⁸ Čl. 109. Zakona o općem upravnom postupku(Narodne novine, 47/09, 110/21)

⁹⁹ Čl. 214. st. 2. ObZ

U slučaju kada potencijalni posvojitelji u RH žele posvojiti dijete iz neke druge države, oni također moraju proći pripremne radnje koje su gore navedene te, nakon što nadležni CZSS sastavi mišljenje o podobnosti i prikladnosti, pokreću postupak pred nadležnim tijelom.¹⁰⁰ Zahtjev se predaje Ministarstvu rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike (u daljnjem tekstu: nadležno Ministarstvo), ukoliko žele posvojiti iz države ugovornice Haške konvencije, odnosno nadležnom tijelu u državi iz koje dijete potječe ukoliko je riječ o državi koja nije pristupila Haškoj konvenciji.¹⁰¹ Ako budu izabrani za posvojitelje, u državi iz koje dijete potječe nadležna tijela donose odluku o posvojenju.¹⁰² Nakon dobivene strane odluke o posvojenju potrebno je pokrenuti postupak o priznavanju te odluke u Hrvatskoj kako bi se dijete moglo upisati u maticu rođenih te time steći državljanstvo i osobne dokumente.¹⁰³

U većini slučajeva međunarodno posvojenje je prilika za dijete da odrasta i živi u obitelji i okolini koja mu pruža bolje financijske, obrazovne i zdravstvena uvjete, ali i s druge strane gubitak nekih vrijednosti u kojima su odrastali poput kulture, hrane, jezika, navika i slično.¹⁰⁴ Međunarodno posvojenje najčešće uključuje i transetničko¹⁰⁵ posvojenje za koje stručnjaci smatraju da najviše ostavlja negativni utjecaja na dijete.¹⁰⁶ No, treba uzeti u obzir da živimo u svijetu gdje je multikulturalnost sve rašireniji pojam pa tako i u Hrvatskoj na ulici svakodnevno možemo vidjeti sve više ljudi različitih rasa. U RH ne postoje profesionalne agencije koje se bave međunarodnim posvojenjima kao što postoje u nekim drugim državama, no tu su razne udruge koje pružaju potporu i podršku općenito kod zasnivanja posvojenja.¹⁰⁷

¹⁰⁰ Hoško, op.cit. (bilj. 80), str. 199

¹⁰¹ Vodič kroz međunarodno posvojenje,

http://www.adopta.hr/images/adoptateka/Vodic_kroz_medjunarodno_posvojenje.pdf, 16. kolovoza 2022., str. 12

¹⁰² Ibid., str. 13

¹⁰³ Ibid., str. 14

¹⁰⁴ Ibid., str. 19

¹⁰⁵ Transetničko posvojenje znači posvojenje djece različite rasne ili etničke skupine od posvojitelja.

¹⁰⁶ Posvojenje- različite perspektive, isti cilj, [https://nadruginacin.hr/wp-content/uploads/2020/04/PDF-POSVOJENJE-RAZLI% c4% 8cITE-PERSPEKTIVE-ISTI-CILJ-web.pdf](https://nadruginacin.hr/wp-content/uploads/2020/04/PDF-POSVOJENJE-RAZLI%c4%8cITE-PERSPEKTIVE-ISTI-CILJ-web.pdf) , 16. kolovoza 2022., str. 111

¹⁰⁷ Udruge poput Adopte i Na drugi način

4.2.1 Pretpostavke za zasnivanje posvojenja i radnje koje prethode postupku

Potencijalni posvojitelji u RH moraju ispunjavati zakonske pretpostavke za posvojenje bez kojih ne mogu zatražiti izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti. Posvojiti tako mogu bračni drugovi ili izvanbračni drugovi zajednički, osoba koja nije u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici te osobe u bračnoj ili izvanbračnoj zajednici samostalno uz pristanak bračnog/izvanbračnog druga.¹⁰⁸ Isto tako, potencijalni posvojitelj mora imati 21 godinu i biti stariji najmanje 18 godina od djeteta, a u osobito opravdanim razlozima dopušteno je da posvojitelj bude osoba koja još nije navršila 21 godinu, o čemu odlučuje nadležni CZSS.¹⁰⁹ Vrlo važna odredba tiče se zakonskih uvjeta koji se odnose na zabrane na strani posvojitelja, pa tako posvojiti ne može osoba lišena poslovne sposobnosti ili prava na roditeljsku skrb kao ni osoba čije ponašanje na neki način upućuje kako joj nije poželjno povjeriti dijete.¹¹⁰ Osobe koje ispunjavaju zakonske pretpostavke moraju se obratiti nadležnom CZSS s namjerom za posvojenje te izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje. Nadležni CZSS prikuplja podatke o posvojiteljima te procjenjuje posvojitelje na temelju mišljenja psihologa, stručnog time te socijalne anamneze koju izrađuje socijalni radnik.¹¹¹ Ukoliko se procjeni da su potencijalni posvojitelji podobni i prikladni za posvojenje te da ispunjavaju zakonom propisane pretpostavke, oni moraju proći edukaciju, koja je u RH obvezna, a provode ju nadležni CZSS, Centri podrške te udruge koje se bave posvojenjem (najpoznatija je Adopta¹¹²). Edukacija se uglavnom sastoji od radionica koje obuhvaćaju spoj teorije i prakse vezane za posvojenje, ali i specifičnosti i moguće probleme koji se znaju pojaviti tijekom samog postupka.¹¹³ Naime, međunarodno posvojenje sa sobom češće nosi izazove poput velikih troškova, rizika vezanih za trgovinu djecom i lažnih agencija koje nakon uplate određene svote novaca jednostavno nestanu kao i posebnu odgovornost za cjeloviti razvoj djetetova identiteta koji je različit od

¹⁰⁸ Čl. 185. ObZ

¹⁰⁹ Čl. 184. ObZ

¹¹⁰ Čl. 187. ObZ

¹¹¹ Čl. 4 st. 2. Pravilnika

¹¹² Vidi više: <https://www.adopta.hr/>

¹¹³ ADOPTAonica-stručna priprema za posvajanje, <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/adoptaonica-strucna-priprema.html>, 9. kolovoza 2022.

identiteta posvojitelja.¹¹⁴ Kako bi se međunarodno posvojenje odvijalo u skladu sa zakonom, važno je da posvojitelji prate proceduru i da ne posvajaju putem ilegalnih stranica ili sumnjivih osoba. Radionice vode stručnjaci iz raznih područja vezanih za posvajanje uz iskustva onih koji su posvojili djecu i koji iz prve ruke mogu dati najbolje savjete.¹¹⁵ Nakon što potencijalni posvojitelji prođu stručnu pripremu za posvojenje nadležni CZSS izdaje pozitivno mišljenje o podobnosti i prikladnosti koje sadrži podatke o identitetu posvojitelja, socijalnom okruženju, bračnom statusu, zdravstvenom stanju, financijskim prilikama, motivaciji za posvojenje, stambenim prilikama, podatke o obiteljskoj povijesti, životnim okolnostima i podatke o sposobnosti za međunarodno posvojenje¹¹⁶ te upisuje posvojitelje u registar potencijalnih posvojitelja.¹¹⁷ Prije samog pokretanja postupka za međunarodno posvojenje djeteta iz druge države, potencijalni posvojitelji moraju odlučiti iz koje točno države žele posvojiti dijete iz razloga što se pokretanje postupka i sam postupak u nekim stvarima razlikuju od države do države.¹¹⁸ Naime, države ugovornice Haške konvencije imaju svoju proceduru različitu od država koje nisu pristupile Haškoj konvenciji. Isto tako pojedine države ograničavaju međunarodno posvojenje ovisno o bračnom stanju, stupnju obrazovanja, zdravstvenom stanju potencijalnih posvojitelja i slično.¹¹⁹ Primjerice, Poljska je potpisnica Haške konvencije te navodi kako posvojiti mogu bračni parovi i samci koji nisu stariji više od 40 godina od djeteta, ali da prednost imaju obitelji katoličke vjeroispovijesti.¹²⁰ Zato je važno da potencijalni posvojitelji dobro prouče zakone i propise u dotičnoj državi kako ne bi došlo do komplikacija kada se postupak već pokrene.

¹¹⁴ Želim/o posvojiti dijete iz druge države. A što sad?, http://adopta.hr/images/adoptateka/medjudrzavno-posvojenje_brosura.pdf, 16. kolovoza 2022., str. 11

¹¹⁵ADOPTAonica ili stručna priprema za posvojenje, <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/adoptaonica-strucna-priprema.html>, 17. kolovoza 2022.

¹¹⁶ Čl. 3. Pravilnika

¹¹⁷ Postupak posvojenja, <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html>, 17. kolovoza 2022.

¹¹⁸ Vodič kroz međunarodno posvojenje,

http://www.adopta.hr/images/adoptateka/Vodic_kroz_medjunarodno_posvojenje.pdf, 19. kolovoza 2022., str. 9

¹¹⁹ Ibid., str. 10

¹²⁰ Ibid.

4.2.2 Pokretanje i tijek postupka

Nakon što je nadležni CZSS utvrdio da su potencijalni posvojitelji prikladni i podobni za posvojenje, upisao ih u registar potencijalnih posvojitelja, a oni su odlučili iz koje države žele posvojiti, obraćaju se nadležnom tijelu. Ukoliko je dotična država članica Haške konvencije, zahtjev za međunarodno posvojenje se predaje nadležnom Ministarstvu u RH, a ukoliko država nije potpisnica Haške konvencije, potencijalni posvojitelji se samostalno obraćaju tijelima te države upućujući zahtjev za međunarodno posvojenje.¹²¹ U slučaju kada se posvaja iz države ugovornice Haške konvencije, nadležno Ministarstvo će nakon zahtjeva pripremiti izvještaj koji sadrži sve podatke o posvojiteljima te ga poslati tijelu zaduženom za posvojenje u državi iz koje se dijete posvaja.¹²² Ovdje je potrebno priložiti, ali i prevesti (što ponekad znači velike troškove) sve dokumente koji se tiču zdravstvenog i financijskog stanja, vlasništva stana, zaposlenja, bračnog stanja, potvrdu o nekažnjavanju, potvrdu nadležnog CZSS i pisma preporuke od bliskih osoba.¹²³ Dokumenti trebaju biti ovjereni, a prevesti ih mora sudski tumač.¹²⁴ Ukoliko se dijete posvaja iz neke druge države koje nije pristupila Haškoj konvenciji, posvojitelji samostalno moraju pripremiti i prevesti navedene dokumente. Za to vrijeme nadležna tijela u državi iz koje se dijete posvaja utvrđuju je li dijete podobno za posvojenje, te ako je, pripremaju dokumentaciju o djetetu.¹²⁵ Nakon što nadležna tijela države iz koje se dijete namjerava posvojiti pregledaju sve dostavljene dokumente, odlučuju o posvajanju. Ako potencijalni posvojitelji budu izabrani za posvoitelje, dobivaju podatke o djetetu te, ako su države suglasne da su ispunjene sve zakonske pretpostavke, slijedi upoznavanje djeteta.¹²⁶ Potencijalni posvojitelji tada moraju oputovati u zemlju iz koje dijete potječe, no nije im garantirano da će dijete upoznati odmah i da će s njime moći provoditi puno vremena.¹²⁷ Mnogo država ima dodatne uvjete koji posvojitelji moraju zadovoljiti

¹²¹ Ibid., str. 12

¹²² Čl. 15. Haške konvencije

¹²³ Želim/o posvojiti dijete iz druge države. A što sad?, http://adopta.hr/images/adoptateka/medjudrzavno-posvojenje_brosura.pdf, 26. kolovoza 2022., str. 7

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Čl. 16. Haške konvencije

¹²⁶ Želim/o posvojiti dijete iz druge države. A što sad?, http://adopta.hr/images/adoptateka/medjudrzavno-posvojenje_brosura.pdf, 26. kolovoza 2022., str. 8

¹²⁷ Ibid.

poput određenog vremena provedenog u zemlji ili dodatnih procedura koje je potrebno proći, a često je i vrijeme posjeta djetetu ograničeno.¹²⁸

U slučaju kada se dijete iz RH daje na posvajanje u neku drugu državu, središnja faza postupka obuhvaća zaprimanje zahtjeva za posvojenje te odlučivanje o najprikladnijim posvojiteljima za dijete.¹²⁹ Stranke u postupku su potencijalni posvojitelji i dijete, a javnost je isključena.¹³⁰ Kada potencijalni posvojitelji budu obaviješteni da su najprikladniji za dijete, moraju dati svoj pristanak da žele posvojiti te nakon toga slijedi upoznavanje djeteta.¹³¹

4.2.3 Pravni učinci međunarodnog posvojenja

Po završetku postupka međunarodnog posvojenja djeteta iz druge države, nadležno tijelo koje je provelo postupak izdaje posebnu potvrdu.¹³² Ukoliko je dijete posvojeno iz države članice Haške konvencije, nadležno tijelo u državi u kojoj je proveden postupak izdaje potvrdu prema kojoj je to međunarodno posvojenje priznato u svim ostalim članicama pa tako i u RH.¹³³ Međutim, preporuča se potvrditi tu odluku na Općinskom sudu kako bi se odluka brže i lakše prihvatila.¹³⁴ S druge strane ako je dijete posvojeno iz države koja nije članica Haške konvencije, izdaje se strana potvrda za koju je potrebno zatražiti priznanje od Općinskog suda kako bi proizvela pravne učinke u RH.¹³⁵ Nakon izdavanja valjane potvrde, koja je ujedno i preduvjet, dijete se upisuje u matične knjige te stječe državljanstvo i OIB, a potrebno je i obavijestiti nadležni CZSS o zasnovanom međunarodnom posvojenju.¹³⁶ Posvojitelji se u maticu rođenih upisuju kao roditelji djeteta, a matičar izvršava novi temeljni upis rođenja te temeljem toga više nije dopušteno

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Hoško, op. cit. (bilj. 80), str. 132

¹³⁰ Čl. 202. i 209. ObZ

¹³¹ Hoško, op. cit. (bilj. 80), str. 134

¹³² Želim/o posvojiti dijete iz druge države. A što sad?, http://adopta.hr/images/adoptateka/medjudrzavno-posvojenje_brosura.pdf, 26. kolovoza 2022., str. 9

¹³³ Čl. 23. Haške konvencije

¹³⁴ Želim/o posvojiti dijete iz druge države. A što sad?, http://adopta.hr/images/adoptateka/medjudrzavno-posvojenje_brosura.pdf, 26. kolovoza 2022., str. 9

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Hrabar et al., op. cit.(bilj. 82), str. 336

osporavanje očinstva ili majčinstva.¹³⁷ Pojedine države propisuju izvještavanje o djetetu nakon zasnivanja posvojenja, a moguće je i da će nadležni CZSS doći u posjet kako bi provjero stanje djeteta nakon zasnovanog međunarodnog posvojenja.¹³⁸ U slučaju kada se dijete iz RH daje na posvajanje u drugu državu, nakon pristanka potencijalnih posvojitelja nadležni CZSS izdaje rješenje o posvojenju koje stjecanjem pravomoćnosti počinje proizvoditi pravne učinke.¹³⁹

Prava i obveze koje proizlaze iz međunarodnog posvojenja jednaki su pravima i obvezama u slučaju kada je dijete posvojeno u RH. Ono prije svega uključuje neraskidiv odnos između posvojitelja i njihovih srodnika te posvojenika i njegovih potomaka kao i prestanak svih prava i dužnosti posvojenika s krvnim srodnicima.¹⁴⁰ Dijete posvojenjem postaje članom obitelji i srodstvo koje je zasnovano posvojenjem ima pravno značenje kao i krvno srodstvo.¹⁴¹ Posvojitelji ne mogu tražiti raskidanje odnosa posvojenja nakon što je postupak jednom okončan. Nadalje, posvojitelji određuju ime djetetu te u pravilu dijete uzima zajedničko prezime posvojenika, a ukoliko CZSS odredi da je to u interesu djeteta, ono može zadržati ime i prezime koje je imalo prije posvojenja.¹⁴² Ako je dijete malo, posvojitelji su slobodni izabrati mu ime, no ukoliko je dijete navršilo 12 godina, potreban je njegov pristanak za promjenu osobnog imena.¹⁴³ Isto tako dijete stječe pravo nasljeđivanja posvojitelja i njegovih krvnih srodnika, ali i obrnuto.¹⁴⁴ Posebnu pozornost kod međunarodnog posvojenja treba staviti na određivanje nacionalnosti posvojeniku. Naime, posvojitelji su slobodni odrediti nacionalnost djetetu¹⁴⁵ i u većini slučajeva to znači da će dijete imati istu nacionalnost kao i posvojitelji zbog lakše adaptacije na novu okolinu, no pažnju je potrebno posvetiti i djetetovom rasnom, etničkom i vjerskom podrijetlu¹⁴⁶ stoga je promjena nacionalnosti ponekad izazov. Za sve te izazove i teške situacije postoje osobe u CZSS koje pružaju pomoć i podršku posvojiteljima kada je to potrebno.¹⁴⁷ Posvojitelji, koji formaliziranjem

¹³⁷ Ibid.

¹³⁸ Vodič kroz međunarodno posvojenje,

http://www.adopta.hr/images/adoptateka/Vodic_kroz_medjunarodno_posvojenje.pdf, 19. kolovoza 2022., str. 15

¹³⁹ Hoško, op. cit. (bilj. 80), str. 135.

¹⁴⁰ Čl. 197. ObZ

¹⁴¹ Hrabar et al., op. cit. (bilj. 82), str. 335

¹⁴² Čl. 198. ObZ

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ Čl. 199. ObZ

¹⁴⁵ Čl. 198. st. 4. ObZ

¹⁴⁶ Čl. 20 st. 3. Konvencije o pravima djeteta

¹⁴⁷ <https://www.czss-zagreb.hr/djelatnosti/posvojenje>, 19. kolovoza 2022.

posvojenja postaju roditelji djetetu, trebali bi se posvetiti njegovom cjelovitom razvoju odgajajući ga u skladu sa našom kulturom i običajima, ali se potruditi da dijete na neki način ostane povezano sa zemljom i kulturom iz koje potječe.

5. ZAKLJUČAK

Međunarodno posvojenje jedan je od načina kako djetetu pružiti mogućnost da odrasta u obitelji dok se posvojiteljima na taj način pruža mogućnost da postanu roditelji. Kroz povijest se pitanje međunarodnog posvojenja otvaralo ponajprije u ratnim krizama te u slabo razvijenim zemljama koje su u davanju djece na posvojenje u druge države vidjele priliku za njihov bolji život. U suvremenom se svijetu naglasak kod zasnivanja međunarodnog posvojenja stavlja na dobrobit djeteta te se posebna pažnja posvećuje zaštiti od zlouporabe tog instituta i zaštiti od trgovine djecom. U mnogim je državama sustav socijalne zaštite djece napredovao te su na međunarodnoj razini doneseni razni dokumenti (primjerice Haška konvencija) koji uređuju uvjete, postupak i pravne učinke međunarodnog posvojenja prvenstveno brinući o zaštiti temeljnih prava svakog djeteta.

U Hrvatskoj je međunarodno posvojenje i dalje slabo zastupljena tema. Kao jedan od razloga moguće je kasno pristupanje Haškoj konvenciji, ali i nedostatak ujednačenih pravila za sam postupak međunarodnog posvojenja. Potencijalni posvoitelji informacije najčešće pronalaze sami putem neformalnih izvora i uz slabu podršku nadležnih tijela. Zbog toga bi pažnju trebalo posvetiti donošenju pravnih pravila za međunarodno posvojenje te provođenju istraživanja koja se odnose na to područje kako bi se ustanovili potencijalni problemi i specifičnosti te za njih pronašla odgovarajuća rješenja. Pravila bi trebalo donijeti i vezano za postupak međunarodnog posvojenja izvan primjene Haške konvencije kao i proširiti nadležnost tijela koja sudjeluju u tim postupcima. Svakako bi trebalo uključiti i sudove u postupke međunarodnog posvojenja iz razloga što oni imaju više iskustva kada je riječ o rješavanju međunarodnih predmeta te potaknuti suradnju sudova s nadležnim CZSS. U slučajevima kada se potencijalni posvoitelji odlučuju na posvojenje djeteta iz neke druge države, valjalo bi osnovati tijela koja bi djelovala pod nadzorom države, a koja bi bila zadužena za pripremu i sam postupak međunarodnog posvojenja. Time bi se olakšalo potencijalnim posvoiteljima u pronalasku informacija, ali i suradnji s tijelima države podrijetla djeteta kao i pružanje potrebne podrške nakon što je posvojenje zasnovano.

LITERATURA:

ADOPTAonica ili stručna priprema za posvojenje, <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/adoptaonica-strucna-priprema.html>, 17. kolovoza 2022.

Adoption law: A history of fictions, <https://www.brandeis.edu/investigate/adoption/history.html>, 15. srpnja 2022.

Adoption Statistics, https://travel.state.gov/content/travel/en/Intercountry-Adoption/adopt_ref/adoption-statistics-esri.html?wcmmode=disabled, 13. srpnja 2022.

Centar za socijalnu skrb Zagreb, <https://www.czss-zagreb.hr/djelatnosti/posvojenje>, 19. kolovoza 2022.

Deklaracija o pravima djeteta, <https://www.rijeka.hr teme-za-gradane/obitelj-i-drustvena-skrb/djeca-i-mladi/sigurnost-i-zastita-prava-djece-i-mladih/deklaracija-pravima-djeteta/>, 21. srpnja 2022.

Hoško, Tena, Posvojenje u međunarodnom privatnom pravu, 2016., doktorska disertacija, Pravni fakultet, Zagreb

Hrabar et al., Obiteljsko pravo, Narodne novine, 2021.

Hrvatska enciklopedija, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=24554>, 21. srpnja 2022.

Hrvatska enciklopedija, <https://enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=63043>, 21. srpnja 2022.

Jakovac-Lozić, Dijana, Međunarodno posvojenje, Split, 2006.

Međudržavno posvojenje, <https://www.iusinfo.hr/aktualno/u-sredistu/41880>, 19. kolovoza 2022.

Međunarodno posvojenje – moguće zloupotrebe instituta i važnost zaštite prava djeteta na razvoj kulturnog identiteta, <https://hrcak.srce.hr/file/372098>, 22. srpnja 2022.

Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, <https://mrosp.gov.hr/strategije-planovi-programi-izvjesca-statistika/4165>, 23. kolovoza 2022.

Postupak posvojenja, <https://www.adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html>, 17. kolovoza 2022.

Posvojenje, https://europa.eu/youreurope/citizens/family/children/adoption/index_hr.htm, 22. srpnja 2022.

Posvojenje- različite perspektive, isti cilj, <https://nadruginacin.hr/wp-content/uploads/2020/04/PDF-POSVOJENJE-RAZLI% c4% 8cITE-PERSPEKTIVE-ISTI-CILJ-web.pdf>, 16. kolovoza 2022.

Što sam naučio radeći u Domu za nezbrinutu djecu u Nazorovoj?, <https://miss7.24sata.hr/miss7-blog/sto-sam-naucio-radeci-u-domu-za-nezbrinutu-djecu-u-nazorovoj-31087>, 19. kolovoza 2022.

Vodič kroz međunarodno posvojenje,

http://www.adopta.hr/images/adoptateka/Vodic_kroz_medjunarodno_posvojenje.pdf,

11. srpnja 2022.

Želim/o posvojiti dijete iz druge države. A što sad?,

http://adopta.hr/images/adoptateka/medjudrzavno-posvojenje_brosura.pdf, 16. kolovoza 2022.